

тивно впливає на показник для України, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Одеської, Тернопільської, Херсонської, Чернівецької областей, і малий для Кіровоградської, Чернігівської областей.

Фактор x_2 – кількість безробітних, позитивний для всіх областей, крім Запорізької, Луганської, Миколаївської, Черкаської, для яких він від’ємний.

Фактор x_3 – доходи населення, позитивний для областей: АР Крим, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Луганської, Рівненської, Сумської і негативний для всієї України, Вінницької, Запорізької, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та м. Києва.

1.Бесєдін В.Ф. Прогнозування і розробка програм (методичні рекомендації). НДЕІ. – К.: Науковий світ, 2000. – 466 с.

2.Крушевський А.В., Крушевська Д.П., Скляренко О.А. Економетрія. – Бровари: ЕТУ, 2007. – 156 с.

3.Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 376 с.

4.Мочерний С.В. Економічна теорія. – К.: Вид. центр “Академія”, 2003. – 652 с.

5.Статистичний щорічник України 2006. – К.: Консультант, 2007. – 550 с.

Отримано 08.01.2008

УДК 65.011.4

О.В.ЛЕБІДЬ

Харківський національний економічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК УПРАВЛІННЯ УЗГОДЖЕНІСТЮ ЙОГО ПІДСИСТЕМ

Перевірено і підтверджено гіпотезу щодо існування залежності між рівнем узгодженості підсистем капіталу підприємства та ефективністю його кругообігу. У якості критерію ефективності використано інтегральну оцінку кругообігу капіталу підприємства. Пропонується використовувати управління узгодженістю підсистем капіталу у якості інструменту підвищення ефективності функціонування капіталу.

Стабільність існування і динаміка розвитку будь-якої соціально-економічної системи в цілому визначаються тим, наскільки узгоджена діяльність соціально-економічних підсистем, що формують її структуру. І саме тому, що узгодженість забезпечується сферою управління, можна стверджувати, що рівень розвитку системи прямо пропорційний рівню розвитку сфери управління [21, с.94]. Капітал підприємства є

складною соціально-економічною системою, отже для досягнення його стійкого функціонування та забезпечення розвитку узгодженість підсистем капіталу підприємства має бути об'єктом управління. Проте аналіз публікацій з управління капіталом підприємства показав, що на даний момент у теорії та практиці переважає поелементний підхід до управління: більшість досліджень присвячені вирішенню проблем управління окремо фізичного (основного та оборотного) [1, 2, 8, 10, 14, 17, 19, 24], фінансового [1, 3-6, 9, 12, 13, 20] та інтелектуального [7, 11, 16, 18, 23] капіталу. Робота І.О.Бланка [1] охоплює питання управління всіх підсистем капіталу підприємства, проте проблема функціонування капіталу в цілому та узгодженості його підсистем не розглядається.

Така ситуація щодо управління капіталом підприємства часто зумовлена наявністю в кожній підсистемі капіталу низки специфічних особливостей і власних закономірностей функціонування та управління. Відмовлятися від існуючих методів і моделей управління, розроблених з урахуванням специфіки основного та оборотного, власного та позикового, фінансового й інтелектуального капіталу, або стверджувати їх неефективність не є конструктивним вирішенням проблеми. Управління капіталом підприємства слід розглядати як багаторівневий та поетапний процес, а управління узгодженістю підсистем капіталу – як один з важливих етапів управління, що має на меті координацію управлінських дій відносно кожної підсистеми для досягнення більш ефективних результатів у порівнянні з некоординованим управлінням.

Наступною проблемою, що потребує розв'язання, є доведення наявності позитивного ефекту від підвищення узгодженості діяльності підсистем капіталу підприємства. З теорії систем відомо, що ефект від кооперативної дії елементів і підсистем завжди більший, ніж сума ефектів дії тих самих елементів і підсистем у випадку їх окремого функціонування. Проте фактичного підтвердження даної закономірності відносно функціонування капіталу підприємства не існує, що пояснюється передусім відсутністю значної уваги до даної проблеми і доводить її актуальність.

Метою статті є перевірка гіпотези щодо залежності ефективності функціонування капіталу підприємства від рівня узгодженості його підсистем та, в разі її підтвердження, формування рекомендацій відносно управління узгодженістю підсистем капіталу підприємства. Відповідно до мети було поставлено наступні завдання: 1) визначити рівень узгодженості підсистем капіталу підприємства; 2) вибрати критерій ефективності функціонування капіталу підприємства; 3) встановити наявність або відсутності залежності між рівнем узгодженості підсистем капіталу підприємств та критерієм ефективності його кругообігу;

4) сформуванати загальні рекомендації щодо управління узгодженістю підсистем капіталу підприємства.

Для здійснення управління узгодженістю слід здійснити її числовий вимір, який можна представити у вигляді показника – рівня узгодженості підсистем капіталу підприємства. Рівень узгодженості розраховується як відношення інтегральної оцінки стану однієї підсистеми до значення інтегральної оцінки іншої, причому в знаменнику дробу має бути більша з двох інтегральних оцінок. Капітал підприємства містить три підсистеми: фінансову, фізичну та інтелектуальну. Отже, результатами розрахунків будуть три попарних коефіцієнта узгодженості – це співвідношення інтегральних оцінок стану фізичного та фінансового, фізичного та інтелектуального, фінансового та інтелектуального капіталу. Загальний рівень узгодженості підсистем капіталу розраховується як середнє арифметичне попарних коефіцієнтів. Допустима область значень інтегральної оцінки кругообігу капіталу та рівня узгодженості знаходиться в межах від 0 до 1 балу. Чим вище значення балів, тим ефективніше функціонує капітал і тим вищий рівень узгодженості його підсистем [15].

Результати розрахунків рівня узгодженості підсистем капіталу на прикладі машинобудівних підприємств Харківської області наведено в табл.1 (розрахунки вели за даними річних звітів підприємств [22]).

Таблиця 1 – Значення рівня узгодженості підсистем капіталу машинобудівних підприємств Харківської області протягом 2002-2006 рр.

№ п/п	Назва підприємства	Рівень узгодженості підсистем капіталу				
		2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
1	ВАТ „Харківський тракторний завод”	0,66	0,59	0,61	0,62	0,58
2	ВАТ „Турбоатом”	0,34	0,35	0,44	0,51	0,54
3	ВАТ „Харківський підшипниковий завод”	0,77	0,76	0,71	0,69	0,50
4	ВАТ ХМЗ „Світло шахтаря”	0,75	0,77	0,74	0,68	0,82
5	ВАТ „Автрамат”	0,64	0,91	0,93	0,92	0,95
6	ВАТ „Коннектор”	0,85	0,68	0,64	0,51	0,60
7	ВАТ „Укрелектромаш”	0,92	0,71	0,88	0,72	0,70
8	ВАТ „Ізюмський тепловозремонтний завод”	0,68	0,65	0,67	0,69	0,75
9	ВАТ „Електромашина”	0,83	0,82	0,81	0,72	0,45
10	ВАТ „Харківський верстатобудівельний завод”	0,76	0,86	0,74	0,78	0,69
11	ВАТ ХЕТЗ „Трансв’язок”	0,65	0,66	0,70	0,78	0,63
12	ВАТ „РОСС”	0,69	0,63	0,62	0,48	0,50
13	ВАТ Завод „Потенціал”	0,80	0,85	0,58	0,69	0,55
14	ВАТ „Завод ім.Фрунзе”	0,75	0,97	0,88	0,75	0,86
15	ВАТ „Гідропривід”	0,67	0,55	0,66	0,65	0,67
16	ВАТ „Харківський електроапаратний завод”	0,74	0,74	0,87	0,70	0,70
17	ВАТ „Теплоавтомат”	0,52	0,56	0,61	0,55	0,63
18	ВАТ „Точприлад”	0,58	0,62	0,67	0,62	0,60
19	ВАТ „Харківхолодмаш”	0,68	0,58	0,61	0,65	0,68
20	ВАТ „Електромаш”	0,53	0,48	0,49	0,70	0,74

Наступне завдання – вибір критерію ефективності функціонування капіталу підприємства. Критерій – це показник, ознака, на основі якої формується оцінка якості економічного об’єкту, процесу, вимірник такої оцінки. Так, критерій ефективності характеризує рівень ефективності системи [26, с.154]. Кругообіг капіталу підприємства містить три фази: залучення, розміщення та використання капіталу. Кожна з фаз кругообігу капіталу для кожної з підсистем капіталу характеризується власними показниками, тому вибрати показник, який би одночасно показував рівень ефективності всіх фаз кругообігу та всіх типів капіталу неможливо. Тому в якості критерію ефективності кругообігу капіталу підприємства пропонується використати інтегральну оцінку кругообігу капіталу, що розраховується з урахуванням всіх фаз кругообігу фізичного, фінансового та інтелектуального капіталу.

Результати розрахунків інтегральної оцінки капіталу на прикладі машинобудівних підприємств Харківської області наведено в табл.2 (розрахунки вели за даними річних звітів підприємств [22]).

Таблиця 2 – Інтегральна оцінка капіталу машинобудівних підприємств Харківської області протягом 2002-2006 рр.

№ п/п	Назва підприємства	Інтегральна оцінка капіталу				
		2002	2003	2004	2005	2006
1	ВАТ „Харківський тракторний завод”	0,38	0,33	0,32	0,36	0,36
2	ВАТ „Турбоатом”	0,53	0,54	0,56	0,59	0,60
3	ВАТ „Харківський підшипниковий завод”	0,51	0,48	0,59	0,47	0,45
4	ВАТ ХМЗ „Світло шахтаря”	0,70	0,63	0,71	0,67	0,72
5	ВАТ „Автрамат”	0,46	0,58	0,52	0,53	0,50
6	ВАТ „Коннектор”	0,53	0,47	0,40	0,43	0,55
7	ВАТ „Укрелектромаш”	0,50	0,42	0,45	0,46	0,50
8	ВАТ „Ізюмський тепловозоремонтний завод”	0,35	0,32	0,44	0,36	0,40
9	ВАТ „Електромашина”	0,45	0,45	0,41	0,47	0,41
10	ВАТ „Харківський верстатобудівельний завод”	0,41	0,31	0,31	0,31	0,29
11	ВАТ ХЕТЗ „Трансв’язок”	0,46	0,48	0,43	0,46	0,37
12	ВАТ „РОСС”	0,60	0,61	0,59	0,56	0,56
13	ВАТ Завод „Потенціал”	0,50	0,53	0,40	0,46	0,23
14	ВАТ „Завод ім.Фрунзе”	0,76	0,75	0,68	0,71	0,71
15	ВАТ „Гідропривід”	0,47	0,53	0,44	0,44	0,43
16	ВАТ „Харківський електроапаратний завод”	0,49	0,47	0,48	0,61	0,62
17	ВАТ „Теплоавтомат”	0,48	0,42	0,37	0,40	0,44
18	ВАТ „Точприлад”	0,51	0,52	0,53	0,55	0,47
19	ВАТ „Харківхолодмаш”	0,40	0,49	0,42	0,42	0,47
20	ВАТ „Електромаш”	0,47	0,38	0,37	0,47	0,43

З теоретичної точки зору, чим вищий рівень узгодженості підсистем капіталу, тим вищою має бути ефективність його кругообігу, тобто

вищим має бути значення інтегральної оцінки капіталу, тобто має простежуватись прямопропорційна залежність.

Для перевірки гіпотези щодо наявності взаємозв'язку між рівнем узгодженості підсистем капіталу та ефективністю його кругообігу побудуємо графік, де по осі абсцис розташовані значення рівня узгодженості, а по осі ординат – значення інтегральної оцінки капіталу підприємства (рис.1).

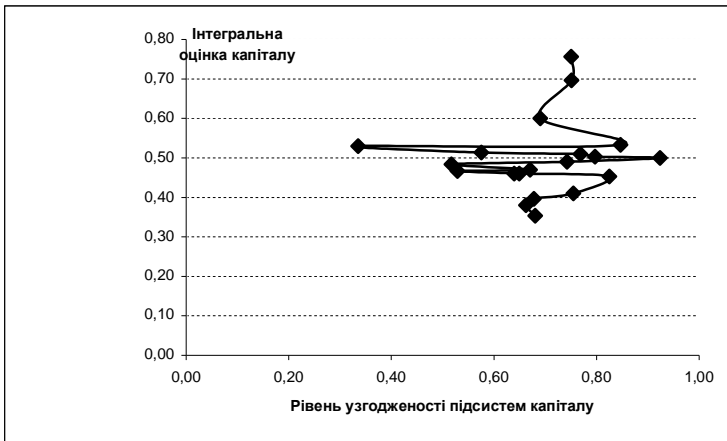

Рис.1 – Графічна інтерпретація залежності ефективності кругообігу капіталу підприємства від рівня узгодженості його підсистем (за даними 2002 р.)

Як бачимо на рис.1, лінійної залежності не існує. Це можна було передбачити, оскільки капітал підприємства є нелінійною системою. Проте тенденцію до зростання можна побачити. Також можна побачити, що залежність має циклічний характер: із зростанням узгодженості підвищується й ефективність кругообігу капіталу до певного рівня, після якого узгодженість різко знижується, а ефективність кругообігу капіталу продовжує зростати.

Це можна пояснити не тільки нелінійністю системи „капітал підприємства”, а й особливостями оцінки функціонування капіталу та закономірностями кругообігу, а також наявністю двох якісно різних способів підвищення узгодженості підсистем капіталу.

Значення інтегральної оцінки капіталу підприємства змінюється в межах від 0 до 1 і поділяє сукупність підприємств на 10 класів, що відповідають класам Національної рейтингової шкали: від найнижчого uaD (інтегральна оцінка капіталу від 0 до 0,1) до найвищого uaAAA (інтегральна оцінка капіталу від 0,9 до 1). Тому логічним і справедливим є припущення, що для підвищення інтегральної оцінки капіталу та

для переходу в наступний клас підприємств з більш ефективним функціонуванням капіталу слід підвищити одночасно ефективність кругообігу фізичного, фінансового та інтелектуального капіталу, що на практиці здійснити неможливо. Розрахунки інтегральної оцінки окремо за кожною з підсистем капіталу показують, що, як правило, підприємство в змозі підвищити ефективність діяльності однієї підсистеми (або фізичного капіталу, або фінансового, або інтелектуального), а потім „підтягують” до цього рівня функціонування інших підсистем (табл.3). Для здійснення маневру переходу на вищий рівень кругообігу капіталу у підприємства спочатку різко знижується рівень узгодженості, оскільки одна з підсистем має більш високий рівень у порівнянні з іншими, а потім поступово збільшується, оскільки наступними діями менеджмент підвищує рівень ефективності відстаючих підсистем до рівня підсистеми-лідера.

Таблиця 3 – Результати розрахунків складових інтегральної оцінки та складових узгодженості підсистем капіталу на прикладі окремих підприємств

№ п/п	Підприємство	Роки	Оцінка підсистем капіталу			Рівень узгодженості				
			фізичний	фінансовий	інтелектуальний	Інтегральна оцінка	фізичний - фінансовий	фінансовий - інтелектуальний	інтелектуальний - фінансовий	загальний
1	ВАТ „Світло шахтаря”	2002	0,63	0,89	0,57	0,70	0,71	0,64	0,90	0,75
		2003	0,54	0,82	0,54	0,63	0,66	0,66	1,00	0,77
		2004	0,66	0,9	0,57	0,71	0,73	0,63	0,86	0,74
		2005	0,66	0,87	0,48	0,67	0,76	0,55	0,73	0,68
		2006	0,73	0,82	0,61	0,72	0,89	0,74	0,84	0,82
2	ВАТ „Автрамат”	2002	0,28	0,58	0,52	0,46	0,48	0,90	0,54	0,64
		2003	0,62	0,58	0,54	0,58	0,94	0,93	0,87	0,91
		2004	0,56	0,50	0,50	0,52	0,89	1,00	0,89	0,93
		2005	0,51	0,58	0,51	0,53	0,88	0,88	1,00	0,92
		2006	0,50	0,48	0,52	0,50	0,96	0,92	0,96	0,95
3	ВАТ „Коннектор”	2002	0,48	0,62	0,5	0,53	0,77	0,81	0,96	0,85
		2003	0,33	0,6	0,48	0,47	0,55	0,80	0,69	0,68
		2004	0,24	0,5	0,47	0,40	0,48	0,94	0,51	0,64
		2005	0,23	0,67	0,40	0,43	0,34	0,60	0,58	0,51
		2006	0,37	0,87	0,41	0,55	0,43	0,47	0,90	0,60

Дані табл.3 свідчать про практичну реалізацію політики підвищення рівня менш ефективних підсистем капіталу до більш ефективних. Наприклад, у 2003 р. фінансовий капітал ВАТ „Світло шахтаря” був найефективнішою підсистемою капіталу (інтегральна оцінка 0,82) і у наступному році підприємство підвищує ефективність фізичного та інтелектуального капіталу, разом із чим підвищується й інтегральна оцінка загального капіталу (з 0,63 до 0,71), а узгодженість у зв’язку із підтриманням фінансового капіталу у якості лідера ефективності (оцінка 0,9 у порівнянні з попередньою 0,82) зменшилась з 0,77 до 0,74.

Позитивним прикладом такої політики є дані підприємства ВАТ „Автрамат”. Так, у 2002 р. рівень фінансового капіталу 0,58 був найвищим порівняно з рівнем 0,28 фізичного та рівнем 0,52 інтелектуального капіталу. Наступного року фінансовий капітал залишався на такому ж рівні 0,58, а рівень фізичного та фінансового капіталу підвищився, завдяки чому збільшились як загальна ефективність кругообігу капіталу з 0,46 у 2002 р. до 0,58 у 2003, так і рівень узгодженості підсистем капіталу з 0,64 у 2002 р. до 0,91 у 2003 р.

Щодо якісно різних способів підвищення узгодженості підсистем капіталу, то перший описано вище і полягає він у підвищенні рівня ефективності підсистем капіталу до рівня підсистем з найвищим показником ефективності. В цьому випадку зростатиме і загальна ефективність кругообігу капіталу підприємства і рівень узгодженості його підсистем, як це було проілюстровано на прикладі ВАТ „Автрамат” у 2002 і 2003 рр.

Другий спосіб підвищення узгодженості підсистем капіталу є протилежно спрямованим, тобто якщо рівень найефективнішої підсистеми капіталу знижується до рівнів менш ефективних підсистем. У цьому випадку узгодженість фізичного, фінансового та інтелектуального капіталів зростає, а загальна ефективність капіталу стає нижчою.

Розглянемо зазначену особливість на прикладі підприємства ВАТ „Світло шахтаря”. Відповідно до значень табл.3 у 2002 р. найбільш ефективною підсистемою капіталу підприємства є фінансова, інтегральна оцінка якої складає 0,89 бала, а фізичний (0,63 бала) та інтелектуальний (0,57 бала) капітали функціонують менш ефективно. Тому для підвищення ефективності кругообігу капіталу ВАТ „Світло шахтаря” слід підвищити ефективність фізичної та інтелектуальної підсистеми. Проте у 2003 р. показники оцінки цих підсистем стали нижчі, ніж у попередньому: і фізичний, і інтелектуальний капітал оцінено в 0,54 бала, що говорить про стовідсоткову узгодженість цих підсистем, що в свою чергу впливає на загальну узгодженість. І в результаті інтегральна оцінка капіталу зменшилась на 0,07 бала, а узгодженість підсистем

капіталу збільшилась на 0,02. Аналогічні зауваження стосуються й ВАТ „Автрамат” за даними 2003 і 2004 рр. Менеджмент підприємства замість підвищення рівня фінансового та інтелектуального капіталу до рівня фізичного капіталу, знижує рівень останнього, результатом чого є зменшення ефективності функціонування загального капіталу підприємства на 0,06 бала, тоді як узгодженість підсистем зросла на 0,02 бала.

Проте, не дивлячись на вищезгадані особливості, для підвищення ефективності кругообігу капіталу підприємства у будь-якому випадку слід підвищувати узгодженість підсистем. Для підтвердження цього побудуємо графіки взаємозв'язку інтегральної оцінки капіталу підприємства і рівня узгодженості його підсистем за даними 2003–2006 рр. з урахуванням розбиття підприємств на класи за Національною рейтинговою шкалою (рис.2). Як видно з рис.2, циклічний характер графіку зберігається, проте протягом п'яти аналітичних періодів можна спостерігати тенденцію зростання, що підтверджує наявність пропорційності у взаємозв'язку узгодженості підсистем капіталу та ефективності його кругообігу.

Отже, підвищення узгодженості підсистем капіталу підприємства є обов'язковою умовою підвищення ефективності його кругообігу, а отже, має бути обов'язковим об'єктом управління.

У зв'язку з підтвердженням гіпотези щодо залежності ефективності кругообігу капіталу від рівня узгодженості його підсистем та виявленням особливостей зазначеної залежності сформуємо загальні положення щодо управління узгодженістю підсистем капіталом підприємства:

1. Для досягнення підвищення узгодженості підсистем капіталу в управлінні можуть застосовуватись дві протилежно спрямовані за своїм впливом на ефективність кругообігу капіталу тактики управління: перша – позитивна, у випадку спрямування зусиль на підвищення ефективності підсистем капіталу з меншою ефективністю до рівня підсистем з більшою ефективністю, в результаті чого будуть збільшуватись як загальна ефективність кругообігу капіталу підприємства, так і узгодженість його підсистем. Друга тактика – негативна – коли менеджмент досягає збільшення узгодженості підсистем капіталу шляхом зменшення ефективності підсистем з найвищою оцінкою кругообігу до рівня підсистем з меншим рівнем, у результаті чого загальна ефективність кругообігу капіталу підприємства знижується.

Пріоритет в управлінні має віддаватися ефективності кругообігу підсистем капіталу, а узгодженість слід розглядати як інструмент досягнення підвищення ефективності.

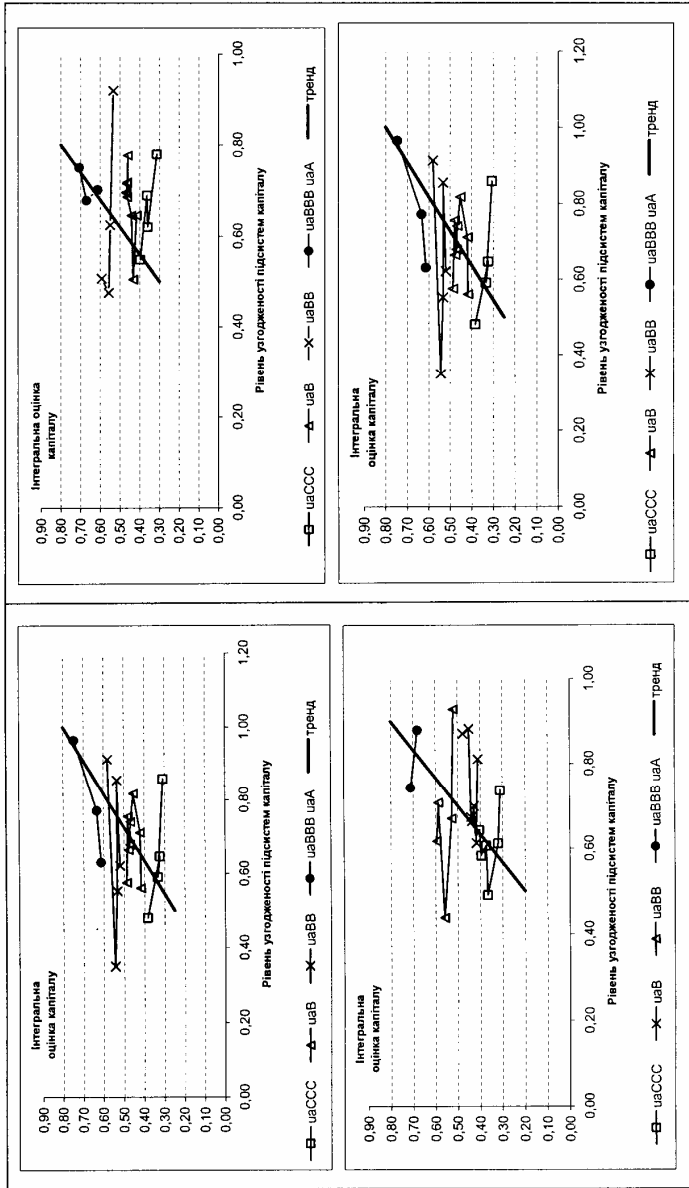

Рис.2 – Графічна інтерпретація залежності ефективності кругообігу капіталу підприємства від рівня узгодженості його підсистем (за даними 2003–2004 рр.)

2. Результатом послідовного і постійного застосування позитивної тактики в управлінні узгодженістю підсистем капіталу підприємства є підвищення загальної ефективності кругообігу капіталу. Проілюструємо на прикладі роботи ВАТ „Турбоатом” і ВАТ „Харківський електроапаратний завод”(табл.4).

Таблиця 4 – Результати розрахунків складових інтегральної оцінки та складових узгодженості підсистем капіталу на прикладі окремих підприємств

Підприємство	Роки	Оцінка підсистем капіталу			Інтегральна оцінка	Рівень узгодженості			
		фізичний	фінансовий	інтелектуальний		фізичний - фінансовий	фінансовий-інтелектуальний	інтелектуальний - фінансовий	загальний
ВАТ „Турбоатом”	2002	0,14	0,91	0,54	0,53	0,15	0,59	0,26	0,34
	2003	0,14	0,9	0,59	0,54	0,16	0,66	0,24	0,35
	2004	0,2	0,84	0,64	0,56	0,24	0,76	0,31	0,44
	2005	0,26	0,83	0,69	0,59	0,31	0,83	0,38	0,51
	2006	0,29	0,82	0,68	0,60	0,35	0,83	0,43	0,54
ВАТ „ХЕЗ”	2002	0,43	0,64	0,4	0,49	0,67	0,63	0,93	0,74
	2003	0,36	0,57	0,47	0,47	0,63	0,82	0,77	0,74
	2004	0,53	0,47	0,43	0,48	0,89	0,91	0,81	0,87
	2005	0,59	0,79	0,46	0,61	0,75	0,58	0,78	0,70
	2006	0,71	0,74	0,41	0,62	0,96	0,55	0,58	0,70

У табл.4 представлені дані, що підтверджують ефективність позитивної тактики управління узгодженістю підсистем капіталу. Так, протягом 2002-2006 рр. завдяки поступовому підвищенню рівнів функціонування фізичного та інтелектуального капіталу ВАТ „Турбоатом” узгодженість підсистем капіталу збільшилась з 0,34 до 0,54, у зв’язку з веденням такої тактики ефективність кругообігу капіталу збільшилась з 0,53 до 0,60.

3. Обов’язковою умовою для переходу підприємства до класу з більш високим рівнем функціонування капіталу підприємства є втрата на певний проміжок часу високого рівня узгодженості підсистем на користь збільшення ефективності кругообігу. Проте наступними діями менеджмент має повертатися до високого рівня узгодженості шляхом

застосування позитивної тактики.

Використання інструменту управління узгодженістю підсистем капіталу за умови послідовності впровадження позитивної тактики та ретельних розрахунків є важливим механізмом підвищення ефективності кругообігу капіталу підприємства та має бути складовою системи управління. Для практичного використання такого інструменту управління слід деталізувати тактичні підходи управління узгодженістю, що може бути предметом подальших досліджень.

1.Бланк И.А. Управление капиталом. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 576 с.

2.Боковець В.В. Методичні особливості визначення ефективності основного капіталу підприємств цукрової промисловості // Наукові праці Українського державного університету харчових технологій. Спец. випуск «Пріоритетні напрями впровадження в харчову промисловість сучасних технологій, обладнання і нових видів продуктів оздоровчого та спеціального призначення». – №10. – Ч.ІІІ. – К., 2001. – С.135-136.

3.Бригхем Ю. Финансовый менеджмент: В 2 т. Т.1: Пер. с англ. / Под. ред. В.В.Ковалева. – СПб., 2004. – 497 с.

4.Бригхем Ю. Финансовый менеджмент: В 2 т. Т.2: Пер. с англ. / Под. ред. В.В.Ковалева. – СПб., 2004. – 688 с.

5.Воробьев Ю.Н. Капитал предпринимательских структур в системе финансового менеджмента. – Симферополь: Таврия, 2000. – 323 с.

6.Воробьев Ю.Н. Финансовый капитал предприятий. Теория, практика, управление. – Симферополь: Таврия, 2002. – 363 с.

7.Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. Формування та використання інтелектуального капіталу. – Харків: ХНЕУ, 2006. – 252 с.

8.Григорова З.В. Ефективність використання основного капіталу поліграфічних підприємств // Матеріали ІІІ наук.-техн. конф. студентів і аспірантів „Друкарство молоді”. – К.: Видавничо-поліграфічний факультет НТУУ „КПІ”, 2003. – С.107-110.

9.Гурнак О.В. Визначення оцінки величини власного і позичкового капіталу в управлінні структурою капіталу підприємства // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Вип.53. – Донецьк: ДонНТУ, 2002. – С.125-133.

10.Дороніна М.С., Горовий Д.А. Комплекс технологій управління рухом оборотного капіталу // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. Вип.195: У 4-х т. Т.1. – 2004. – С.54-61.

11.Журавльова І.В., Кудлай А.В. Управління людським капіталом підприємства. – Харків: ХНЕУ, 2004. – 284 с.

12.Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 511 с.

13.Кононов О.Ю. Аналіз і оцінка динамічних характеристик структури капіталу // Управління розвитком. – 2003. – №1. – С.100-103.

14.Кучер В.А. Оцінка показників стану і ефективність використання основних засобів підприємства // Економіка та право. – 2006. – №1. – С.239-242.

15.Лебідь О.В. Визначення рівня узгодженості підсистем капіталу підприємства як інструмент підвищення ефективності управління // Тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. «Фінансові ринки та інститути»: В 2-х т. Т.1. – Харків: ВД „ІНЖЕК”, 2007. – С.101-103.

16.Маляр Н.І., Карімова М.І., Маляр Д.В. Вдосконалення структури людського капіталу підприємства як визначальний фактор синергетичного ефекту // Економіка: проб-

леми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип.191: В 4 т. Т.2. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С.553-558.

17.Маргасова В.Г. Оцінка діючої системи управління оборотним капіталом на підприємствах харчової промисловості Чернігівського регіону // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №9. – С.75-84.

18.Назарова Г.В., Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. Формування та розвиток людського капіталу корпоративних підприємств. – Харків: ХНЕУ, 2006. – 240 с.

19.Науменко М.О. Ринкові критерії оцінки ефективності відтворення капіталу підприємства // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 50. – К.: Техніка, 2003. – С.65-69.

20.Пенская И.А. Рейтинговая оценка привлечения, размещения и использования капитала предприятия // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2005. – №3 (Т.1). – С.127-132.

21.Расвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі. – Харків: ВД „ІНЖЕК”, 2006. – 496 с.

22.Річні звіти акціонерних товариств: система розкриття інформації на фондовому ринку України – Доступний з <[http:// www.smida.gov.ua/teestr.php](http://www.smida.gov.ua/teestr.php).

23.Соколова О.С. Методичні основи оцінки людського капіталу на морському транспорті // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць. Вип.16. – Одеса: ОНМУ, 2003. – С.84-92.

24.Сорока Р.С. Управління грошовими активами торговельних підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип.201: В 5 т. Т.1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – С.286-292.

25.Шевчук Н.В. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування // Ринок цінних паперів України. – 2004. – №5-6. – С.39-43.

26.Економічна енциклопедія: В 3-х т. Т.2 / Редкол.: ... С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Вид. центр „Академія”, 2001. – 848 с.

Отримано 24.12.2007

УДК 658 : 336.22

Ю.М.ПОЛОНСЬКА

Харківський національний економічний університет

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглядаються теоретичні засади податкового планування. Виявляється взаємозв'язок мотивації з цілеукладанням у податковому плануванні. Визначається послідовність мотиваційних заходів.

На сучасному етапі розвитку національної економіки, що характеризується різноманітністю та швидкими змінами умов функціонування економічних суб'єктів, стратегія ефективного управління підприємством повинна бути зорієнтована на оптимізацію податкових платежів, значне і тривале скорочення податкових витрат на довгострокову перспективу. Як зазначають більшість авторів, податкове планування на підприємстві передбачає розробку управлінських рі-